

користання фінансових ресурсів, забезпечити належний їх рівень та нівелювати вплив ризиків внутрішнього і зовнішнього середовища.

1. Барановський О.І. Фінансова безпека держави // Фінанси України. – 1996. – № 11. – С.19–34. 2. Барановський О.І. Фінансова безпека. – К.: Фенікс, 1999. – 338 с. 3. Бланк І.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2006. – 776 с. 4. Горячева К.С. Информационно – аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства // Актуальні проблеми економіки (укр.). – 2003. – № 9. – С.43–49. 5. Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки // Економіст. – 2003. – №8, с. 65–67. 6. Гукова А.В., Аникина І.Д. Роль финансовой безопасности предприятия в

системе его экономической безопасности // Образование и общество. – 2006. – №3. – С. 98–102. 7. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінко : Монографія. – К.: НІСД, 1997. – 144 с. 8. Європейська Бізнес Асоціація. Перешкоди для інвестицій в Україну. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.eba.com.ua. 9. Єрмошенко А.М. Співвідношення основних категорій фінансової безпеки страхових організацій // Вісник Української академії банківської справи. – 2005. – № 1. – С.33–38. 10. Кульпінський С. Роль фінансової безпеки України в поглибленні інтеграційних стосунків з європейськими країнами // Фінансова консультація. – 2000. – №5. – С. 34. 11. Новосядло Е.В. Система управління фінансовою безпекою фірми // Свое дело и карьера. – 2006. – №14 (от 28 мая 2006). – С. 14–16.

Надійшла до редколегії 12.11.10

УДК: 138.46:502.3(477)

Л. Селезньова, канд. екон. наук, доц.

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ

Розглянуті організаційні питання інноваційно-інвестиційної діяльності в екологічній сфері, способи збільшення обсягів інвестицій і підвищення їхньої ефективності.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційна діяльність, екологія, охорона навколишнього природного середовища, екологічні інновації, ринок екологічних товарів та послуг.

An innovative investment activity in an ecological sphere organizational questions, methods of investment increase and their efficiency are considered.

Keywords: innovative investment activity, ecology, guard of natural environment, ecological innovations, market of ecological commodities and services.

Сучасна економіка як складова екологічної системи щодо подальшого розвитку досягла граничної межі. Загострення екологічних проблем у світі набуло глобального характеру. Масштабне забруднення навколишнього середовища не знає державних кордонів. Повітряними масами перекидаються десятки тисяч тонн забруднюючих речовин, які є джерелами кислотних опадів. Шкідливі і небезпечні речовини, які попадають у водні джерела розповсюджуються на великі території річок, морів, океанів. Широке використання в промисловості і побуті фреонів призводить до руйнування озонного шару планети. Надмірне, неефективне використання природних ресурсів руйнує компоненти навколишнього середовища та цілі екосистеми. Тому природно, що все це призвело до конфлікту двох важливих сфер – економіки та екології. Настав час, коли екосистема планети не спроможна подолати антропогенне навантаження і стає зрозумілим, що без інвестиційних ресурсів, поліпшення їх джерел надходжень та оптимізації напрямів їх вкладення неможливо досягти позитивних результатів в галузі охорони навколишнього природного середовища, збереження екосистеми планети.

Вагомий внесок у наукові розробки екологічних аспектів стимулювання діяльності підприємств зробили вітчизняні науковці: О. Балацікий, Д. Бачинський, О. Векліч, С. Дорогунцов, М. Долішний, Л. Мельник, В. Шевчук, а також зарубіжні: А. Голуб, Н. Лук'янчиков, І. Потравний, В. Рутгайзер, Г. Хейлінг,

Метою наукового дослідження є аналіз стану інвестиційного середовища екологічної сфери, що дає можливість удосконалити інноваційно-інвестиційну діяльність та вирішити питання привабливості економіки країни. Дослідити розвиток і визначити роль державного регулювання інвестиційної діяльності. Представити напрями активізації інноваційно-інвестиційної діяльності в екологічній сфері з урахуванням проблем інвестування.

Здійснення інвестиційної діяльності в сучасних умовах передбачає забезпечення збалансованості між екологічними обмеженнями, що виступають лімітуючими факторами економічного зростання, та величиною інвестиційного потенціалу як одного з факторів підвищення конкурентоздатності вітчизняної економіки. Проте, слід відзначити, що інвестиції на відновлення та поліпшення якості навколишнього середовища потре-

бують тривалого періоду та більших зусиль. Вони повинні здійснюватися системно у часі і просторі.

Одержати інвестиції в Україні досить складно і дуже важко залучити інвестиції на екологічні цілі, так як вони досить витратні і, як правило не дають прямого економічного ефекту. Разом з тим, розвитку вітчизняної економіки значною мірою повинна сприяти ефективна інвестиційна діяльність усіх суб'єктів господарювання, оскільки за будь-яких умов вона створить матеріальну базу суспільства і сприяє добробуту населення. Для того, щоб отримати можливості вкладати інвестиції в екологічну сферу потрібно мати ефективну економіку та сприятливий інвестиційний клімат.

Інвестиційні та інноваційні процеси, як правило, взаємопов'язані. Під інноваційною діяльністю розуміють обов'язкову появу нової продукції на ринку, значить вона не може обійтися без виробництва, яке в будь-якому випадку буде негативно впливати на навколишнє середовище. Підприємства, які орієнтуються на екологічні інновації, є важливими учасниками ринку екологічних товарів і послуг. Сегментом загального ринку інновацій є ринок екологічних інновацій, тому важливим для нього є інтереси споживачів. Інтерес у споживачів до екологічних інновацій може проявлятися тільки тоді, коли вони не байдужі до екологічних проблем, зацікавлені в потребах споживати екологічно чисті продукти, проживати в екологічно чистому середовищі. Таким чином, на ринку екологічних товарів і послуг формується попит і пропозиція на різні види екологічних інновацій.

Зв'язок – інновація – виробництво – навколишнє середовище – це взаємопов'язана система, в якій ступінь розвитку кожного в загальному визначає характер економічного розвитку, рівень добробуту людини.

Збереження підприємством положення на ринку можливо у двох випадках: або за рахунок зниження собівартості або за рахунок випуску нового продукту з поліпшеними характеристиками. Проте їх можна об'єднати. Зниження негативного впливу діяльності підприємств на навколишнє середовище призводить, з одного боку, до зменшення платежів за його забруднення, а значить і собівартості, з іншого продукт, який вироблений з меншим навантаженням на навколишнє середовище за визначенням є більш якісним.

Показник рівня негативного впливу на навколишнє середовище нині взагалі перетворився в одних із основних в системі характеристик якості продукту. Відповідно, конкурентоспроможність (основна характеристика інноваційної економіки) на вільному ринку зростає, якщо вдається знизити негативний вплив на навколишнє середовище в процесі виробничої діяльності. В сучасних умовах навіть найкращі технологічні рішення, які розроблені без урахування можливості прогресивного зниження негативного впливу на навколишнє середовище приречені на комерційну невдачу, тобто такі новації не стануть інноваційною продукцією і не попадуть на ринок.

Для досягнення економічної ефективності та екологічного результату на ринку екологічних інновацій застосовують різні інструменти регулювання екологічно орієнтованого інноваційного розвитку, які складають відповідні мотиваційні механізми. Дієві мотиваційні механізми повинні розроблятися так, щоб пропозиція інновацій перевищувала попит на них. У такій ситуації існуватиме конкуренція наукових розробок, яка дозволить підвищити конкурентоспроможність майбутньої продуктової інновації. [2]

Як свідчать факти, часто реальне вкладення коштів в новітні технології може дати більший економічний ефект, ніж наступні спроби вирішення питань ліквідації заподіяної шкоди навколишньому середовищу. В промисловості багатьох розвинутих країн впроваджуються новітні технології і промислові процеси, спрямовані на зниження забруднення та інших видів негативного впливу на навколишнє середовище. У деяких галузях витрати на здійснення цих заходів почали швидко зростати. Багато корпорацій почали проводити екологічну політику, опубліковувати екологічні рекомендації і кодекси поведіння стосовно забезпечення безпеки продукції та виробничої діяльності. Тому серед міжнародних корпорацій можна знайти чимало прикладів екологічно спрямованої діяльності. Наприклад, корпорація "Форд" головною цілю своєї екологічної політики вбачає у зменшенні викидів вуглекислого газу в атмосферу шляхом підвищення екологічності двигунів своїх автомобілів. Крім того, багато матеріалів "Форд" використовує як вторинну сировину. В США екологічно чисті технології займають третє місце (після інформаційних та ново технологічних) по обсягу венчурного інвестування; В Китаї подібні венчурні інвестиції в останні роки виросли більш, ніж в 2 рази, і складають 19 % загального обсягу інвестицій [7]. За прогнозами Міжнародної організації праці (ILO) галузь екологічних технологій Німеччини з нинішнього рівня до 2030 року зросте в 4 рази і складатиме до 16 % загального обсягу промислового виробництва країни [8].

У 2007 році стартував грандіозний проект – гігантський екоград як джерело інновацій – це Масдар (ОАЕ). Цей населений пункт, перше на планеті місто з нульовими викидами вуглекислого газу і нульовими відходами, вільний від промислових підприємств та неекологічного транспорту. Будівництво розраховано завершитись до 2023 року. Безліч екологічних інновацій, які тут з'явилися, будуть реалізовані не тільки в ОАЕ, але і в інші країни світу.

Інноваційна політика нашої держави тісно пов'язана з інвестиційною. Механізм реалізації державної інноваційно-інвестиційної політики ще не застосовується повною мірою. На шляху запровадження національної інноваційно-інвестиційної діяльності в екологічній сфері накопичилося чимало перепон, а саме:

- ✓ недосконалість правої бази та законодавчого забезпечення інноваційної діяльності, недостатня правова база захисту інвестицій;

- ✓ недостатній рівень фінансового забезпечення науково-технічної та інноваційної діяльності в екологічній сфері;

- ✓ неефективне використання наявних фінансових ресурсів для реалізації державної інноваційно-інвестиційної політики;

- ✓ складна податкова система, неефективна банківська;

- ✓ відсутність сучасних методів управління інвестиційними процесами та системного інформаційного забезпечення інвестицій, нерозвиненість ринкової інфраструктури;

- ✓ корупція і бюрократія при вирішенні питань здійснення інвестиційної діяльності, низький рівень відносин між підприємствами-партнерами, низька активність населення та ін.;

- ✓ повільне формування ринку інноваційної екологічної продукції та недостатній на її попит.

Отже, в структурі всі ці причини ведуть до становлення несприятливих умов здійснення екологічно спрямованої інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні. Крім того, в системі нових економічних відносин важливим чинником є екологічно збалансований інноваційний розвиток суспільства, який в Україні знаходиться на стадії формування. Слід зазначити, що найбільш важливим для розвитку інновацій в галузі екології – забезпечення фінансовими ресурсами. Фінансовий механізм відіграє важливу роль в системі управління високо розвинутими економіками, забезпечуючи їх інноваційну направленість.

Інвестиційних ресурсів для України, які можуть бути направлені на розвиток інноваційної діяльності в екологічній сфері явно недостатньо. У населення держави немає серйозних накопичень, значить, доходи громадян неможливо розглядати як значний інвестиційний ресурс, яким він є в розвинутих ринкових країнах. При низьких доходах населення не може бути повноцінним інвестором. Крім того, багато підприємств мають невисоку рентабельність і недостатню ефективність і також не можуть здійснювати великомасштабне інвестування, а значить нарощувати податкову базу, тобто збільшувати бюджет, з тим, щоб збільшити інвестиційні ресурси держави.

В розвинутих країнах для залучення додаткових фінансових ресурсів на реалізацію програм та інноваційної діяльності в галузі охорони навколишнього природного середовища створюють комерційні екологічні банки. Вони формуються на добровільних засадах і несуть повну економічну і правову відповідальність за результати своєї діяльності і є рівноправними партнерами клієнтів у досягненні високих кінцевих результатів. Екологічні банки надають кошти на фінансування пріоритетних програм, впровадження прогресивних техніки і технології, створення спільного з іноземним капіталом виробництва, реалізації заходів екологічної спрямованості, тощо.

В Україні відсутні екологічні банки. Проте із пріоритетних напрямів кредитної діяльності Національного банку України і фінансових установ усіх форм власності могло б стати сприяння становленню і розвитку ринку екологічних інновацій та екологічного підприємництва.

Фінансово-кредитна система останніми роками піддалася процесу інтернаціоналізації. Адаптація до цього процесу через впровадження міжнародних банківських принципів і стандартів дасть змогу вітчизняній банківській системі краще вписатися в світову фінансово-кредитну систему і тим самим створити сприятливі умови використання міжнародного ринку позичкового капіталу. Так, Північна Екологічна Фінансова Корпорація (НЕФКО) багатостороння фінансова установа націлена покращити екологічну ситуацію у країнах, де вона оперує, за допомогою інвестицій у проекти, що мають позитивний вплив

на екологію. Україні НЕФКО пропонує ряд фінансових продуктів таких як позики, ризиковий капітал, фінансування на виконання особливих цілей, і цим варто скористатися, коли мова іде про інвестиції на екологічні цілі.

Отже, сьогодні головна і досить посильна задача – найкращим чином використати ті ресурси, які є необхідними і достатніми, в даний час, умовами реалізації задач формування інноваційно-інвестиційної діяльності в екологічній сфері. Їх можна сформулювати у вигляді наступних положень:

- ✓ наявність всієї сукупності матеріальних факторів виробництва;
- ✓ сформовані фактори управління – держава і підприємство;
- ✓ набутий як позитивний так і негативний досвід соціально-економічних змін, коли визначені цілі, методи, засоби;
- ✓ конструктивна оцінка досвіду країн з інноваційною економікою.

Для створення економічних умов розвитку екологічно спрямованої інноваційно-інвестиційної діяльності необхідне застосування системи державного стимулювання і фінансування та створення нових ланок системи державної підтримки даного виду діяльності.

Основні напрями державної політики підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності в екологічній сфері передбачають:

- ✓ надання юридичних, ділових та інших послуг, допомога в пошуку партнерів, укладення угод під державні гарантії;
- ✓ створення спеціалізованих державних дослідницьких інститутів, лабораторій, центрів розвитку екологічно спрямованого виробництва;
- ✓ здійснення різноманітних програм, спрямованих на підвищення активізації інноваційного бізнесу в галузі екології у межах єдиної державної програми;
- ✓ державне замовлення на проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, які забезпечують початковий попит на екологічні інновації;
- ✓ стимулювання інноваційних рішень окремими фірмами з боку державних фінансових установ та інших органів державної влади;
- ✓ здійснення податкової реформи з метою заохочення інвесторів до довгострокового фінансування та кредитування інвестиційних проектів;
- ✓ подальше удосконалення відносин власності, процесів приватизації та розвитку малого і середнього бізнесу;
- ✓ екологічне виховання, освіта, реклама, пропаганда;

✓ створення сприятливого інвестиційного клімату для вітчизняного та іноземного інвестора.

Таким чином, реалізація основних напрямів державної підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності в екологічній сфері може бути закріплена шляхом інноваційних перетворень за одночасної активізації діяльності всіх учасників інвестиційного процесу: державних інституцій, вітчизняних та зарубіжних інвесторів, фінансових посередників та інших учасників інвестиційного ринку на ринку інноваційних товарів екологічного спрямування.

Проводячи підсумки проведеного дослідження, можна зробити наступні висновки.

1. Для України немає іншої альтернативи, як розбудови власної інноваційно-інвестиційної системи. Це вимагає здійснення в державі інноваційної політики і правового регулювання інновацій на всіх стадіях їх життєвого циклу, створення ефективної системи стимулювання екологічно направленої інноваційно-інвестиційної діяльності шляхом надання податкових пільг і субсидій для підприємств, інноваційної спрямованості банківсько-фінансової сфери.

2. Введення гнучких форм оподаткування в сфері проектування та вироблення нової конкурентоспроможної продукції може зацікавити виробників та розширити інноваційну діяльність.

3. Держава як гарант добробуту населення повинна проводити державне замовлення на інноваційну продукцію. Оскільки для впровадження будь-якого інвестиційного проекту, тим більше в галузі охорони навколишнього природного середовища, необхідні фінансові ресурси, то значну увагу слід приділяти кредитно-інноваційній діяльності. Коли говорити про заходи з боку держави, тут можливе як пряме фінансування, так і надання преференцій в оподаткуванні.

XXI століття, яке насичене екологічними проблемами показує, що світ, який динамічно розвивається може удосконалюватися не доводячи до ситуації знищення життя на Землі, а тому інвестиції в екологію не тільки необхідні, але і вигідні.

1. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.91 р. – www.rada.gov.ua.
2. Буднікевич І.М. Становлення регіонального ринку інновацій: теорія та практика. – автореферат, к.е.н.: – Львів, 2002. – 20 с.
3. Губський Б.В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі. – К.: Наукова думка, 1998. – 390 с.
4. Ілляшенко С.М., Прокопенко О.В. Формування ринку екологічних інновацій: економічні умови управління: Монографія / За ред. д.е.н., проф. Ілляшенка С.М. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2002. – 250 с.
5. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом. – К.: Лібра, 2002. – 430 с.
6. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: підручник / За ред. д. е. н., проф. Л.Г. Мельника. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2005. – 759 с.
7. www.Fuelalternative.com.ua.
8. www.Vsypravda.com/news/id10048/torn.
9. www.Membrana.ru.

Надійшла до редколегії 15.11.10

УДК 159.922

О. Богуславський, канд. екон. наук, асист.

СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В статті розкрито особливості здійснення підприємницької діяльності в Україні. Показано специфіку впливу державної влади на розвиток бізнесу. Проаналізовано проблеми і перспективи розвитку підприємництва в Україні.

Ключові слова: підприємництво, держава, регулювання підприємницької діяльності, малий та середній бізнес, перспективи підприємництва в Україні.

In the article the business features are exposed in Ukraine. The specific of influence of state power is described on development of business. Problems and prospects of enterprise development are analyzed in Ukraine.

Keywords: enterprise, state, adjusting of entrepreneurial activity, small and middle business, prospects of enterprise in Ukraine.

Широке застосування підприємницьких здібностей населення, стимулювання розвитку підприємницької діяльності впродовж двох десятиліть залишається не використаним фактором економічного зростання в

Україні. Які ж причини призводять до того, що одна з рушійних сил сучасної економіки – підприємництво, залишається не повністю залученою до процесів вітчизняного економічного відтворення? На нашу думку, бі-